

Báo Quân đội nhân dân thực hiện lời dạy của Bác Hồ trong phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ và bài học kinh nghiệm cho người làm báo hiện nay

TS. NGUYỄN THỊ HẰNG THU

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: hangthubc@gmail.com

Nhận ngày 18 tháng 4 năm 2025; chấp nhận đăng tháng 7 năm 2025.

Tóm tắt: ☐Viết cho ai xem? ☐Viết để làm gì? ☐là sự đúc kết lý luận báo chí từ kinh nghiệm thực tiễn 50 năm làm báo của Bác Hồ, kết hợp với việc nghiên cứu, tiếp thu chủ nghĩa Mác - Lênin về báo chí vô sản, luôn được Người sử dụng để nhắc nhở các nhà báo cách mạng Việt Nam. Mỗi lời dạy của Người được Đảng, Nhà nước, giới báo chí nghiên cứu, vận dụng và thực hiện hiệu quả trong từng giai đoạn lịch sử cụ thể. Bài viết này chọn nghiên cứu kinh nghiệm độc đáo của báo ☐Quân đội nhân dân (QĐND) tiên phong ☐thực hiện lời chỉ dạy của Bác Hồ: ☐Viết cho ai xem? ☐ ☐Viết để làm gì? ☐trong thời gian phục vụ riêng cho chiến dịch Điện Biên Phủ, từ đó, rút ra những bài học nghề nghiệp quý báu cho những người làm báo Việt Nam trong ☐kỷ nguyên vươn mình của dân tộc ☐hôm nay.

Từ khóa: Hồ Chí Minh; báo Quân đội nhân dân tiên phong; bài học kinh nghiệm.

Abstract: ☐For whom do we write? ☐What is the purpose of our writing? ☐these questions reflect the theoretical essence of journalism drawn from President Hồ Chí Minh's 50 years of practical experience in the field, combined with his study and application of Marxist-Leninist principles on proletarian journalism. He often used them to remind Vietnamese revolutionary journalists of their mission. Each of his teachings has been seriously studied, applied, and effectively implemented by the Party, the State, and the press across different historical periods. This article explores the unique experience of the Frontline People's Army Newspaper as it embodied Hồ Chí Minh's teachings (☐For whom do we write? ☐What is the purpose of our writing? ☐) during the Điện Biên Phủ campaign. Thereby, it draws valuable professional lessons for today's journalists in Vietnam's ☐era of national rise. ☐

Keywords: Hồ Chí Minh; frontline People's Army Newspaper; experience.

1. Lời chỉ dạy của Bác Hồ: ☐Viết cho ai xem? ☐Viết để làm gì? ☐

Bác Hồ - nhà báo cách mạng vĩ đại không chỉ của dân tộc Việt Nam, mà còn của cả thế giới. Mỗi tác phẩm báo chí của Bác là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý luận của chủ nghĩa Mác - Lê nin với thực tiễn hoạt động phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, với thực tiễn cách mạng Việt Nam, với lòng yêu nước thương nòi, trí tuệ xuất chúng của cá nhân Bác. Trong suốt 50 năm (1919-1969), một trong những cách làm cách mạng của Bác là bằng báo chí, với hơn 2.000 tác phẩm báo chí, với 174 bút danh⁽¹⁾, với đủ

dạng đề tài, được thể hiện bằng các thể loại báo chí khác nhau - bắt đầu từ mẫu tin ngắn được đăng trên tờ La Vie Ouvrière trong ngày đầu tiên học viết báo, hoặc bằng tác phẩm báo chí có tính bút chiến lớn đầu tiên, như: *Yêu sách của nhân dân An Nam (Revendications du Peuple Annamite)*, đăng trong chuyên mục *Quyền các dân tộc* của báo L'Humanité, ngày 18/6/1919, cho đến tác phẩm có thể xem là cuối cùng ☐Thư trả lời Tổng thống Mỹ ☐ đăng trên báo Nhân Dân, ngày 25/8/1969, nguyên tắc nhất quán của Bác Hồ mỗi khi làm một tác phẩm báo chí là tự đặt cho mình hai câu hỏi: *Viết cho ai xem? Viết để làm gì?*

và luôn kiên định câu trả lời: *Viết để phục vụ cách mạng; Viết để phục vụ nhân dân lao động*⁽²⁾.

Năm 1947, trong tác phẩm *Sửa đổi lề lối làm việc*, Người đã hai lần nhắc nhở: (i) *Người tuyên truyền bao giờ cũng phải tự hỏi: Viết cho ai xem? Nói cho ai nghe?* và (ii) *Làm sao cho quần chúng đều hiểu, đều tin, đều quyết tâm theo lời kêu gọi của mình. Bao giờ cũng phải tự hỏi: Ta viết cho ai xem? Nói cho ai nghe?*⁽³⁾. Năm 1949, không có điều kiện đến thăm lớp học viết báo đầu tiên mang tên Huỳnh Thúc Kháng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã gửi hai bức thư cho lớp học để huấn thị về mục đích, nhiệm vụ cụ thể của báo chí và đối tượng cụ thể mà báo chí cần phục vụ trong bối cảnh cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp ngày càng diễn ra khốc liệt, cần huy động sức mạnh của toàn dân: *Tờ báo của chúng ta có mấy điểm chính: (1) Nhiệm vụ của tờ báo là tuyên truyền, cổ động, huấn luyện, giáo dục và tổ chức dân chúng để đưa dân chúng đến mục đích chung. (2) Mục đích là kháng chiến và kiến quốc. (3) Tôn chỉ của tờ báo là đoàn kết toàn dân, thi đua ái quốc. (4) Đối tượng của tờ báo là đại đa số dân chúng. Một tờ báo không được đại đa số ham chuộng thì không xứng đáng là một tờ báo*⁽⁴⁾. Trong bài giảng tại lớp Chính Đảng trung ương ngày 17/8/1953, Chủ tịch Hồ Chí Minh một lần nữa lại nhấn mạnh về mục tiêu trước mắt, đối tượng cụ thể mà báo chí cần phục vụ trong giai đoạn này: (i) *Viết cho ai? Viết cho đại đa số: Công - Nông - Binh*, (ii) *Viết để làm gì? Để giáo dục, giải thích, cổ động, phê bình. Để phục vụ quần chúng*. Từ đối tượng, mục đích đó, nhiệm vụ *Viết cái gì?* của báo chí trong thời gian này được xác định: *Viết để nêu những cái hay, cái tốt của dân ta, của bộ đội ta, của bạn ta. Đồng thời để phê bình những khuyết điểm của chúng ta, của cán bộ, của nhân dân, của bộ đội. Không nên chỉ viết cái tốt mà giấu cái xấu. Nhưng phê bình phải đúng đắn.... chứ không phải để địch lợi dụng, để nó phản tuyên truyền*. Để hoàn thành nhiệm vụ, nhà báo: *phải có lập trường vững vàng: ta - bạn - thù*⁽⁵⁾ và phải *chính tâm*⁽⁶⁾.

Năm 1954, kháng chiến chống Pháp thắng lợi, miền Bắc xây dựng chủ nghĩa xã hội, còn miền Nam vẫn phải tiếp tục thực hiện cuộc cách mạng dân tộc đánh cho Mỹ cút, đánh cho Ngụy nhào để thống nhất đất nước, báo chí đã có sự phân nhánh theo hai Miền, nhiệm vụ của báo chí cũng đã có nhiều thay đổi cho phù hợp với tình hình và nhiệm vụ mới. Người nhấn

mạnh: *Chúng ta hãy đặt câu hỏi: Báo chí phải phục vụ ai?* và sau đó là câu trả lời: *Báo chí của ta thì cần phục vụ nhân dân lao động*. Báo chí đã phát triển, đã có nhiều loại báo chí phù hợp cho từng loại đối tượng khác nhau: *mỗi tờ báo, như: báo của nông dân, báo của công nhân, báo của thanh niên, báo của phụ nữ, v.v. nên có đặc điểm của nó, về hình thức cũng không rập khuôn; rập khuôn thì báo nào cũng khô khan, làm cho người xem dễ chán*, tuy nhiên, báo chí vẫn phải tập trung vào mục đích chung của đất nước: *tuyên truyền, giải thích đường lối, chính sách của Đảng và Chính phủ*⁽⁷⁾.

Theo quy định của Hiến pháp Việt Nam và Luật Báo chí, báo chí là cơ quan ngôn luận của Đảng và Chính phủ, là diễn đàn tự do ngôn luận của nhân dân, cho nên: *Nhiệm vụ của báo chí phải căn cứ vào nhiệm vụ của Đảng trong từng giai đoạn cách mạng mà định ra*⁽⁸⁾. Trong bối cảnh đất nước đang còn bị chia cắt làm hai miền, cuộc kháng chiến chống Mỹ ngày càng ác liệt, lòng người Việt Nam còn chưa về một mối, cho nên, báo chí càng phải xác định rõ mục đích chính trị và đối tượng phục vụ của mình: *Báo chí của ta thì cần phải phục vụ nhân dân lao động, phục vụ chủ nghĩa xã hội, phục vụ cho đấu tranh thực sự thống nhất nước nhà, cho hòa bình thế giới. Chính vì thế cho nên, tất cả những người làm báo (người viết, người in, người sửa bài, người phát hành, v.v..) phải có lập trường chính trị vững chắc. Chính trị phải làm chủ. Đường lối chính trị đúng thì những việc khác mới đúng được. Cho nên, các báo chí của ta đều phải có đường lối chính trị đúng*⁽⁹⁾.

2. 33 số báo Quân đội nhân dân tiền phương đặc biệt phục vụ riêng Mặt trận Điện Biên Phủ

Trong những năm 50/TK20, với kế hoạch Na - va, thực dân Pháp đã xây dựng Điện Biên Phủ thành một tập đoàn cứ điểm mạnh nhất Đông Dương, hòng cướp nước ta một lần nữa. Để đập tan âm mưu của thực dân Pháp, chiến dịch Điện Biên Phủ được chuẩn bị kỹ lưỡng không chỉ về chính trị, mà còn cả về quân sự, bởi đây sẽ là *cú đánh quyết định*, có ý nghĩa đặc biệt quan trọng không chỉ đối với trong nước, mà còn mang tầm quốc tế. Chính vì vậy, công tác tuyên truyền trong quân đội được đặc biệt đẩy mạnh hơn bao giờ hết cho phù hợp với tình hình mới.

Chấp hành Chỉ thị của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Bộ Tổng tư lệnh Quân đội nhân dân (QĐND) quyết định

cho ra đời tờ báo *Quân đội nhân dân*, xuất bản số đầu tiên vào ngày 20/10/1950, là tiếng nói của QĐND Việt Nam, có nhiệm vụ: *□... đem đường lối, chủ trương của Tổng Tư lệnh, Chính phủ, đoàn thể thấm nhuần vào toàn thể quân đội và nhân dân, để ai nấy ngùn ngụt lửa căm thù, kiên quyết vượt mọi gian khó, chiến thắng giặc Pháp xâm lược và bọn Mỹ can thiệp*□⁽¹⁰⁾. Ngoài □Tòa soạn hậu phương□đóng ở ATK Định Hóa, báo QĐND còn tổ chức song hành một □Tòa soạn tiền phương□để phục vụ riêng cho Mặt trận Điện Biên Phủ. Đây là sự sáng tạo đặc biệt độc đáo của báo QĐND, đã từng được Trung tướng Lê Phúc Nguyên - Tổng biên tập báo QĐND, đánh giá: *□33 số báo QĐND tại Mặt trận Điện Biên Phủ là một kỳ tích, □vô tiền khoáng hậu□trong lịch sử báo chí Việt Nam và đến giờ này, như chúng tôi được biết, trong lịch sử báo chí thế giới cũng không có nhiều trường hợp tương tự*□⁽¹¹⁾.

Gọi là báo □QĐND tiền phương□, bởi khuôn khổ tờ báo giống hệt tờ báo □QĐND hậu phương□nhưng chỉ có 2 trang, dưới măng sét (manchette) có thêm dòng chữ: *□Xuất bản tại mặt trận□*. Số đầu tiên ra ngày 28/12/1953 (cũng được đánh số 116 cùng với báo QĐND ở ATK), số cuối cùng ra ngày 16/5/1954 khi kết thúc chiến dịch Điện Biên Phủ.

Báo *QĐND tiền phương* được đánh giá là □đặc biệt□bởi nhiều lẽ: *Thứ nhất*, bối cảnh ra đời và kết thúc của tờ báo chỉ gói gọn trong thời gian diễn ra Chiến dịch Điện Biên Phủ; *Thứ hai*, nhân sự làm báo đặc biệt: Đại tướng, Tổng Tư lệnh Võ Nguyên Giáp trực tiếp chỉ đạo và chỉ có 5 người trực tiếp làm báo là các nhà quân sự, nhà báo, chiến sĩ Điện Biên; *Thứ ba*, là một tờ báo in nhưng thời gian xuất bản phi định kỳ, tùy theo nhịp độ diễn biến của chiến dịch Điện Biên Phủ, có khi 1 ngày/số, có khi 2 ngày/số, khi 3-5 ngày/số, có số cách nhau đến 10 ngày (từ số 117 đến số 118); *Thứ tư*, nội dung thông tin chỉ tập trung phản ánh diễn biến của chiến dịch Điện Biên Phủ và tình hình đời sống chiến đấu của chiến sĩ Điện Biên; *Thứ năm*, đối tượng phục vụ của tờ báo chỉ dành cho cán bộ, chiến sĩ, nhân dân đang trực tiếp hoạt động ở Mặt trận Điện Biên Phủ; *Thứ sáu*, phạm vi phát hành báo, chỉ trong phạm vi Mặt trận Điện Biên Phủ.

3. Thực trạng báo *Quân đội nhân dân tiền phương* thực hiện lời chỉ dạy của Bác Hồ: □Viết cho ai xem? Viết để làm gì?□trong chiến dịch Điện Biên Phủ

Viết cho ai xem?

Là tờ báo □sinh đôi□của báo QĐND, cho nên, đối tượng phục vụ chính của báo *QĐND tiền phương* cũng được xác định rất rõ: *□Độc giả của QĐND chủ yếu là bộ đội. Đối với □tờ báo mặt trận□thì đối tượng chính là từ cán bộ đại đội trở xuống*□⁽¹²⁾. Trong điều kiện nước sôi lửa bỏng của chiến trường Điện Biên Phủ, mỗi số báo in ra với số lượng không quá nhiều, báo *QĐND tiền phương* xác định chỉ phục vụ đối tượng là những người chiến sĩ Điện Biên đang ngày đêm bám trụ, anh dũng chiến đấu, những người hầu như □không được ngủ□, chỉ mong đánh thắng địch, chiến dịch nhanh kết thúc để được ngủ một giấc dài đến □một tuần cho đã□. Những chiến sĩ Điện Biên này rất cần một món ăn tinh thần là báo chí để cân bằng cuộc sống.

Theo Chỉ thị của Tổng cục Chính trị: *□Các cấp phải đảm bảo tờ QĐND đến tận tay chiến sĩ□* (đã được thông báo công khai trên báo: *□Báo QĐND phát tới trung đội, nơi nào chưa có, phải đòi cơ quan chính trị Trung đoàn□*. Bất chấp mưa bom bão đạn, người phát hành báo luôn gánh báo đi dọc giao thông hào phát theo tiêu chuẩn quy định cho bộ đội, dân công, thanh niên xung phong đang làm nhiệm vụ; hoặc vác báo chạy theo các đơn vị đang hành quân để phân phát, giống như đưa công văn hỏa tốc trước giờ xuất trận.

Viết để làm gì?

Thứ nhất, báo *QĐND tiền phương* nhằm tới mục đích: *□...để những nhận định và chủ trương của Trung ương, Tổng Quân ủy biến thành nhận thức và quyết tâm của quần chúng, để bảo đảm mọi nhiệm vụ được thành công*□⁽¹³⁾. Phải đối đầu chống lại đội quân Pháp hùng mạnh, cho nên, đường lối kháng chiến của Đảng, Chính phủ, Tổng Tư lệnh về công tác chuẩn bị cho chiến dịch không thể phổ biến công khai trên mặt báo, mà phải giữ bí mật. Thông điệp ấy chỉ được gài cắm, ẩn giấu khéo léo dưới những lớp thông tin đơn thuần về trận đánh, về sinh hoạt đời sống thường ngày của bộ đội. Bài xã luận của Lê Liêm (Phó Chủ nhiệm Tổng cục chính trị, Chủ nhiệm Chính trị Mặt trận Điện Biên Phủ) đã □ngâm□truyền đạt về nhiệm vụ rất quan trọng là chuẩn bị cho chiến dịch (Điện Biên Phủ) dưới lớp thông tin về thắng lợi Đông - Xuân 1953 - 1954: *□Mùa Đông và Mùa Xuân năm nay Hồ Chủ tịch đã ra mệnh lệnh cho bộ đội chúng ta.... Chúng ta cần nâng cao tinh thần cảnh giác, chuẩn bị sẵn sàng lực lượng. Chúng ta cần hoàn thành những công tác trước mắt để có lệnh*

là lập tức xông ra tiêu diệt quân địch, giành lấy những thắng lợi mới to lớn hơn (ngày 28/12/1953). Chuẩn bị sẵn sàng lực lượng được phổ biến, nhắc nhở trong một loạt bài.

Về chuẩn bị sức người cho chiến dịch: Báo *QĐND tiền phương* phản ánh trực tiếp những vấn đề liên quan đến sinh hoạt hàng ngày của bộ đội ở mặt trận, như: *Ra sức trông nom sức khỏe, ăn, ngủ cho bộ đội* (Lê Liêm, ngày 18/02/1954); *Dưới đại bác địch vẫn thổi com đúng giờ* (C.L., ngày 5/3/1954); *Đơn vị X đã được biểu dương khen thưởng về thành tích: Đoạt dù (dù lương thực) của địch* (Phác Văn, ngày 16/4/1954); *Vì sao đại đội X có nhiều anh em ốm?*... Có những câu chuyện rất sinh động về đời sống vật chất khó khăn, thiếu thốn ở mặt trận, sống dựa vào rau rừng là chính nhưng bộ đội vẫn rất lạc quan: *Quanh trung đội 3, đầy những cây lá lốt, anh em làm ngay một sọt đưa xuống cấp dưỡng: Kể ra có thịt cuốn chả thì ngon đấy. Nhưng luộc nó ăn cũng mát chán. 2 lần truy kích thiếu com, chúng tớ toàn sống bằng nó đấy* Trung đội 4 có vẻ chuyên trách về riêng: *người thì hì hục mài riêng vào một cái vỏ đồ hộp đục lỗ chi chít. Riêng rơm ra rồi, có nhóm vợ ngay lấy, tẩm muối ớt, đem rang lên đóng ổng. Củ nào già đến chiều luộc thay rau. Đến chiều chấm với xôi ăn, anh em xuyết xoa: Giá có tí mỡ thêm vào thì không kém gì ruốc thịt* (Nguyễn Khắc Tiếp, *Chuyện rau thịt ở đơn vị*, ngày 3/3/1954). Những tác phẩm báo chí mang hơi thở thô tháo, nóng bỏng của chiến trường như thế này giúp cho chúng ta bây giờ có thể phần nào hiểu được vì sao lại cần có một tờ báo *QĐND tiền phương* trực tiếp ở Mặt trận vào thời gian diễn ra chiến dịch Điện Biên Phủ.

Về chuẩn bị phương tiện, bảo đảm vũ khí chiến đấu: Vũ khí chiến đấu là phương tiện quan trọng nhất của chiến dịch, cho nên, số báo nào cũng có ít nhất một, hoặc hai tác phẩm: *Hãy kiểm tra và giữ gìn vũ khí* (Lê Liêm, ngày 22/02/1954), với khẩu hiệu chữ to ở chân trang 1: *Kiểm tra vũ khí! Giữ vững sức khỏe! Công sự chắc chắn!* *Vì sao hơn 200 khẩu súng ở đơn vị Đ. H. bị hoen rỉ?*...

Về truyền lệnh tổng tiến công: Sau chiến thắng Đông - Xuân 1953 - 1954 tập đoàn cứ điểm của quân Pháp ở Điện Biên Phủ đã bị cô lập, thời cơ tổng tiến công của ta đã đến. Báo *QĐND tiền phương* số 130, ngày 10/3/1954 đã đăng công khai lời kêu gọi, mệnh lệnh tiến công của Đại tướng, Tổng Tư lệnh *QĐND*

Việt Nam Võ Nguyên Giáp: *Hỡi toàn thể cán bộ và chiến sĩ, Trận Điện Biên Phủ sắp bắt đầu. Trận này là trận công kiên chiến quy mô lớn nhất trong lịch sử quân ta từ trước đến nay... Theo lệnh Hồ Chủ tịch, Chính phủ và Trung ương Đảng; Trong khi trên các chiến trường toàn quốc, bộ đội ta đang ra sức giết giặc để phối hợp với chúng ta; Tôi kêu gọi toàn thể cán bộ và chiến sĩ, toàn thể các đơn vị, toàn thể các binh chủng trên mặt trận Điện Biên Phủ; Phải nhận rõ vinh quang được tham dự vào trận lịch sử này;... Giờ ra trận đã đến. Tất cả các cán bộ và chiến sĩ, tất cả các đơn vị, tất cả các binh chủng hãy đứng cảm tiến lên; thi đua lập công, giết lá cờ Quyết chiến, Quyết thắng của Hồ Chủ tịch* Ngay dưới chân trang 1 là khẩu hiệu: *Kiên quyết tiêu diệt toàn bộ quân địch ở Điện Biên Phủ*, thể hiện lòng quyết tâm sắt đá gìn giữ độc lập, tự do và toàn vẹn lãnh thổ của dân tộc Việt Nam. Lời kêu gọi của Đại tướng như một hồi kèn xung trận rền vang, mở màn cho chiến dịch Điện Biên Phủ, thổi bùng lên khí thế xung phong, thúc dục chiến sĩ xông lên giết giặc trên toàn Mặt trận.

Phê bình, quán triệt, đã thông tư tưởng tại Mặt trận: Chiến thuật đánh nhanh, thắng nhanh không thể ngay lập tức thực hiện được, phải chuyển thành phương châm đánh chắc, tiến chắc, kéo pháo vào trận địa rồi lại kéo pháo ra, vô cùng gian khổ, do vậy, trong cán bộ, chiến sĩ tư tưởng cũng có chút hoang mang. Cũng đã có *Thông báo kỷ luật số 1* (số 126). Chuyên mục *Ý kiến bạn đọc* có bài: *Mấy khuyết điểm trong việc lãnh đạo tư tưởng* (số 129); hoặc bài: *Kiên quyết nắm vững phương châm Đánh chắc, Tiến chắc* phổ biến nội dung và đánh giá sự đúng đắn của phương châm này, nhằm kịp thời chấn chỉnh tư tưởng dao động trong chiến sĩ: *Chúng ta đều thấy rõ rằng phương châm của Trung ương đề ra đánh chắc, tiến chắc là hoàn toàn chính xác. Nếu không có chuẩn bị chu đáo, không có trận địa công sự vững chắc nhất định không thắng lớn được như vậy... Hãy tích cực làm đầy đủ những việc cấp thiết, quan trọng nhất là việc xây dựng trận địa công sự. Phải làm nhanh và thật đúng yêu cầu* (ngày 18/3/1954).

Đến khi có quyết định mở trận tấn công lớn trước cuộc tổng tấn công vào Điện Biên Phủ, cũng có người thắc mắc, báo *QĐND tiền phương* đã đăng thư trả lời của Đại tướng, Tổng Tư lệnh Võ Nguyên Giáp: *Thân gửi các cán bộ và Chiến sĩ trên Mặt trận Điện Biên*

Phủ trước giờ ra trận để khẳng định: *Đánh như vậy chưa phải là tổng công kích vì hiện quân địch còn có nhiều lực lượng. Nhưng trận đánh này sẽ có tác dụng quyết định để tạo điều kiện cho quân ta chuyển sang tổng công kích* (ngày 28/3/1954).

Có thể thấy, nội dung tác phẩm báo chí của báo *QĐND tiền phương* đã gián tiếp phổ biến đường lối kháng chiến của Đảng, Chính phủ và Tổng Tư lệnh quân đội đến từng cán bộ, chiến sĩ ở mặt trận Điện Biên Phủ, giúp cho họ nhận thức đúng, đủ về nhiệm vụ của mình theo kỷ luật nghiêm ngặt của chiến trường, quyết tâm chiến đấu giết giặc cứu nước.

Thứ hai, báo *QĐND tiền phương* nhằm tới mục đích cổ vũ, động viên tinh thần cán bộ, chiến sĩ, *để ai nấy ngùn ngụt lửa căm thù, kiên quyết vượt mọi gian khó, chiến thắng giặc Pháp xâm lược và bọn Mỹ can thiệp*.

Bước vào chiến dịch, báo *QĐND tiền phương* đã sử dụng những bức tranh cổ động lớn chiếm toàn bộ 1 trang và những khẩu hiệu chữ cỡ lớn, ở chân trang hầu hết các số báo; những bức vẽ sơ đồ diễn biến của chiến dịch. Với cách trình bày này, chiến sĩ Điện Biên chỉ cần nhìn qua đã biết nhiệm vụ tiếp theo phải làm gì: *Ngày 3/3 nhắc nhở chúng ta những nhiệm vụ gì* (số 127); hoặc: phải giữ kỷ luật chiến trường ra sao: *5 điều kỷ luật ở chiến trường thi hành trong chiến dịch Điện Biên Phủ* do Đại tướng Võ Nguyên Giáp ký (số 130);

Số lượng lớn nhất là tin - bài về diễn biến các trận đánh khốc liệt làm thất bại kế hoạch Na - Va. Rất nhiều tác phẩm ca ngợi chiến công của các chiến sĩ, bảm trụ chiến đấu quên mình, hy sinh anh dũng trên trận địa, trong lúc phá bom, đặt mìn khai phá mở đường; hay anh nuôi bị thương trong lúc đi tìm rau, tìm củ mài, đi đoạt dù lương thực của địch, hoặc hy sinh trên đường đưa cơm cho bộ đội. Từ đó, động viên tinh thần chiến đấu của chiến sĩ trên toàn Mặt trận vì độc lập, tự do của Tổ quốc: *Vận động một phong trào thi đua sẵn tay Thò thẳng nào triệt thẳng đó* (số 142),...

Báo *QĐND tiền phương* còn đăng tải Thư chúc Tết, thư thăm hỏi của Bác Hồ, của Đảng, Chính phủ, 22 lần Đại tướng, Tổng Tư lệnh Võ Nguyên Giáp gửi Thư khen, Lời kêu gọi, Chỉ thị và thư của hậu phương, gia đình gửi tới cán bộ, chiến sĩ Điện Biên: *Xứng đáng với lòng tin cậy của nhân dân*; *Hậu phương trao nhiệm vụ cho chúng ta* (số 143).

Các chiến sĩ và nhân dân có mặt tại Mặt trận Điện

Biên Phủ cũng là những người đầu tiên được hưởng niềm hân hoan, vui sướng khi đọc những số cuối cùng của báo *QĐND tiền phương*. Hình ảnh các chiến sĩ Điện Biên oai hùng dương cao lá cờ Quyết chiến, Quyết thắng đứng trên nóc hầm De Castries và dưới chân là lính Pháp lũ lượt ra hàng; hay toàn trang bìa của số báo cuối cùng đăng bức tranh Đại tướng, Tổng Tư lệnh Võ Nguyên Giáp với chim bồ câu (tượng trưng cho hòa bình) đậu trên vai, phất cao lá cờ Quyết chiến, Quyết Thắng đang cùng bộ đội và nhân dân vẫy cờ hoa mừng chiến thắng, với các bài: *Bắt sống Đờ cát tri mừng sinh nhật Bác*; *Phút vui sướng nhất sau khi địch đầu hàng* (ngày 16/5/1954) và toàn văn thông cáo trên trang bìa sau của số cuối cùng báo *QĐND tiền phương*: *Quân ta đã toàn thắng trên mặt trận Điện Biên Phủ, một chiến thắng vĩ đại chưa từng có trong lịch sử đấu tranh vũ trang của quân dân Việt Nam*, với những con số tổng hợp ấn tượng về toàn Chiến dịch,... Tờ báo *QĐND tiền phương* đã lưu giữ được những khoảnh khắc lịch sử vĩ đại, lấy đó làm bài học lịch sử để nhắc nhở các thế hệ mai sau.

4. Bài học nghề nghiệp từ 33 số báo *QĐND tiền phương* thực hiện lời chỉ dạy của Bác Hồ: *Viết cho ai xem? Viết để làm gì?*

Các nhà báo thực hiện lời chỉ dạy của Bác Hồ: *Viết cho ai xem?, Viết để làm gì?* khi hoạt động trong lòng Mặt trận Điện Biên Phủ đã phải trải qua nhiều khó khăn: *Mỗi chữ, mỗi dòng trong 33 số báo xuất bản tại chiến trường được viết bằng mồ hôi và xương máu, trí tuệ và sự đam mê, nhiệt huyết của phóng viên, cộng tác viên, bạn đọc của báo* (4). Từ nghiên cứu kinh nghiệm lịch sử của 33 số báo *QĐND tiền phương*, có thể rút ra một số bài học kinh nghiệm nghề nghiệp quý giá cho những người làm báo hôm nay.

Thứ nhất, *Viết cho ai xem?, Viết để làm gì?* là sự chất lọc kinh nghiệm thực tiễn, đúc kết thành lý luận trong suốt 50 năm làm cách mạng bằng báo chí của Bác Hồ. Người khẳng định: *Nói đến báo chí trước hết phải nói đến những người làm báo chí* (5), bởi vì, người làm báo có xác định đúng người được thụ hưởng báo chí và mục đích vì sao lại để họ được thụ hưởng, thì mới lựa chọn được đúng thông điệp quan trọng, có ích, gần gũi với họ mà cung cấp, để họ được thỏa mãn nhu cầu khi thụ hưởng báo chí.

Bài học: Ngày nay, trí tuệ nhân tạo có thể sáng tạo tin - bài, tuy nhiên, trí tuệ nhân tạo không thể thấu hiểu

bản chất sâu xa của mỗi nền báo chí phục vụ mỗi nền chính trị khác nhau, trước khi sáng tạo ra một bài báo, nhà báo đã phải thấu hiểu là mình Viết cho ai xem?, Viết để làm gì?. Cho nên, lời chỉ dạy của Bác Hồ: *Viết cho ai xem? Viết để làm gì?* có thể xem là tiêu chí nhận thức lý luận báo chí đối với mỗi người làm báo trong bất kỳ giai đoạn lịch sử nào.

Thứ hai, một trong những bản chất của báo chí là *đại chúng*. *Viết cho ai xem?* là điều Bác Hồ muốn các nhà báo phải luôn ghi nhớ, bởi vì cách mạng Việt Nam lấy *đân làm gốc*. Nhà nước Việt Nam là *của dân, do dân, vì dân*, cho nên, báo chí phải phục vụ nhân dân. Báo chí phải làm *người cán bộ đi trước* để tuyên truyền, giải thích cho nhân dân về đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước; phải làm *diễn đàn* để nhân dân nói lên tiếng nói của mình; để nhân dân tham gia vào các công việc của đất nước bằng việc giám sát và phản biện xã hội. Báo chí phải giáo dục nâng cao trình độ cho nhân dân, cổ vũ tinh thần cho nhân dân, tổ chức nhân dân đấu tranh chống lại các quan điểm sai trái, thù địch,...

Bài học: nhà báo luôn phải nghiên cứu mức độ quan tâm, mong muốn của nhân dân trong từng thời điểm lịch sử cụ thể, hiểu rõ trình độ nhân dân. Đối tượng tiếp nhận thông tin càng hẹp, càng chuyên sâu thì càng dễ đạt được mục đích và hiệu quả mong muốn, tuy nhiên, phải luôn dự báo được mức độ *phản ứng tâm lý* của họ, đặc biệt là đối với *công chúng thị trường* - những người bỏ tiền mua thông tin trên báo chí hiện nay.

Thứ ba, mục đích của báo chí là tác động vào nhận thức của con người, từ đó thay đổi hành vi của họ, tạo ra dư luận xã hội. Chính vì thế, từ khi ra đời đến nay, báo chí luôn được các lực lượng chính trị, tổ chức xã hội - kinh tế,... sử dụng như một công cụ để đấu tranh giai cấp, hoặc tranh giành quyền lợi. Bác Hồ làm báo có mục đích chính trị rõ ràng: *Viết để làm gì?* và câu trả lời luôn là: *Để phục vụ cách mạng*. Báo *QĐND tiền phương* cũng đã xác định mục tiêu rất cụ thể là phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ, nhằm đánh bại thực dân Pháp trên Mặt trận Điện Biên Phủ, giữ vững độc lập, chủ quyền của đất nước. Từ mục tiêu chính nghĩa đó, báo *QĐND tiền phương* đã tái hiện *chân tơ kẽ tóc* toàn bộ sự khốc liệt của chiến tranh tại Mặt trận Điện Biên Phủ và thể hiện rõ hình ảnh những người chiến sĩ Điện Biên kiên cường đối mặt với khó khăn, đói rét mà

vẫn đoàn kết bên nhau, lạc quan, yêu đời *vui hát bên cái chết*, làm nên chiến thắng Điện Biên *chấn động địa cầu*. Có thể thấy, khi xác định rõ mục đích: *Viết để làm gì?* thì nhà báo mới không mơ hồ khi chọn góc độ tiếp cận vấn đề, lựa chọn tư liệu; khi phân tích, lý giải và đánh giá bản chất của sự việc mới *đúng sự thật*, *không định kiến*.

Bài học: Ngày nay ranh giới Ta - Bạn - Thù không rõ ràng như thời kháng chiến chống Pháp, chống Mỹ, cho nên, trên nền tảng mục tiêu lớn là *phục vụ cách mạng*, thì mỗi tác phẩm báo chí phải có mục tiêu rõ ràng và cụ thể, càng cụ thể càng dễ thực hiện và càng có thể đạt được hiệu quả mong muốn. Vì vậy, muốn xác định được trúng mục tiêu *Viết để làm gì?*, nhà báo phải không ngừng học tập nâng cao trình độ chính trị và nghiệp vụ, ngoại ngữ, công nghệ; rèn luyện đạo đức nhà báo cách mạng, bám sát chủ trương, đường lối cách mạng Việt Nam trong từng thời kỳ, đi sâu vào trong quần chúng, học hỏi quần chúng; tăng cường giao lưu, tiếp thu đào tạo quốc tế và phải *chính tâm*.

(1) Hồ Chí Minh (2006), *Những bài bút chiến*, Nxb. Thanh niên, H., tr. 5.

(2) Hồ Chí Minh (1971), *Về công tác văn hóa, văn nghệ*, Nxb. Sự thật, H., tr. 40 - 49.

(3) Hồ Chí Minh - X.Y.Z. (2015), *Sửa đổi lề lối làm việc*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, (i): tr.174; (ii): tr. 188.

(4) Hồ Chí Minh (1985), *Toàn tập*, Nxb. Sự thật, H., T. 5 (1948 - 1950), tr. 226 - 228.

(5) Hồ Chí Minh (1986), *Toàn tập*, Nxb. Sự thật, H., T. 6 (1951-1954), tr. 443 - 452.

(6) Hồ Chí Minh (1987), *Toàn tập*, Nxb. Sự thật, H., T. 7 (1954 - 1957), tr. 482.

(7) Tổng cục Chính trị - Báo Quân đội nhân dân (2010), *Lịch sử Báo Quân đội nhân dân*, Nxb. QĐND, H., tr. 67, 68.

(8) Nghị quyết của Bộ Chính trị *Về công tác báo chí*, ngày 8/12/1958.

(9), (10) Tổng cục chính trị - Báo Quân đội nhân dân (2010), *Lịch sử Báo Quân đội nhân dân*, Nxb. QĐND, H., tr. 67, 68.

(11) Báo QĐND (2014), *Tòa soạn Tiền phương trong rừng Mường Phăng*, Nxb. QĐND, H., tr. 10, 11.

(12) Tổng cục Chính trị - Báo Quân đội nhân dân (2010), *Lịch sử Báo Quân đội nhân dân (1950-2010)*, Nxb. QĐND, H., tr. 109.

(13) Tổng cục Chính trị, *Chỉ thị về Công tác chính trị tư tưởng trong Đông - Xuân 1953-1954*, ngày 27/11/1953.

(14) Báo QĐND (2014), *Tòa soạn Tiền phương trong rừng Mường Phăng*, Nxb. QĐND, H., tr. 10, 11.

(15) Hồ Chí Minh (1971), *Về công tác văn hóa, văn nghệ*, Nxb. Sự thật, H., tr. 40 - 49.